

Stockholm den 10 juni 2024

R-2024/0246

Till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

LI2023/03401

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 1 februari 2024 beretts tillfälle att yttra sig över Renmarkskommitténs delbetänkande Jakt och fiske i renbetesland (SOU 2023:46).

Sammanfattning

Advokatsamfundet ställer sig bakom de förslag som Renmarkskommittén presenterar i betänkandet, med följande synpunkter.

Sammantaget delar Advokatsamfundet kommitténs bedömning att reglerna i rennäringslagen och rennäringsförordningen avseende upplåtelser kan tydliggöras redan inom ramen för en tillfällig reglering. Advokatsamfundet noterar emellertid, enligt vad som utvecklas nedan, att ytterligare förtydliganden kan göras för att uppnå kommitténs syfte med att förenkla regelverket och ge vägledning genom förarbetsuttalanden.

Advokatsamfundet är tveksamt till om kommitténs förslag om att upplåtelser av jakt och fiske ska kunna göras i lokala föreningars regi kommer få någon betydelse i praktiken. Samfundet anser sammantaget att förslagets möjligheter överväger dess risker.

Advokatsamfundet har inget att anföra avseende kommitténs förslag om ett delat vilt- och fiskevårdsansvar.

Advokatsamfundet lämnar i sista avsnittet av detta yttrande även synpunkter på bilaga 3 till delbetänkandet dvs. kommitténs riktlinjer för det fortsatta arbetet.

Inledande synpunkter

Advokatsamfundet får inledningsvis avge följande allmänna uppfattning om delbetänkandet.

Kommitténs uppdrag har varit att lämna förslag till en reglering av upplåtelsebestämmelserna i rennäringslagen som ska gälla tillfälligt till dess att en ny permanent reglering finns på plats. Kommitténs förslag ska enligt direktivet vara förenliga med Högsta domstolens slutsatser i rättsfallet NJA 2020 s. 3 (Girjasdomen) och med Sveriges folkrättsliga förpliktelser.

Kommittén har inom ramen för delbetänkandet haft i uppdrag att utreda inom vilka delar av statligt ägd mark som samebyar har ensamrätt i förhållande till staten att upplåta småviltsjakt och fiske, och om denna ensamrätt omfattar jakt på annat vilt än småvilt. Inom ramen för delbetänkandet har kommittén haft att ta hänsyn även till den övriga lokalbefolkningens, däribland den nationella minoriteten tornedalingar, och övriga invånares kultur, traditioner, intressen och behov av att kunna jaga och fiska samt till annan näringsverksamhet såsom skogsbruk och turism, och lämna nödvändiga författningsförslag avseende detta.

Advokatsamfundet anser det angeläget att framhålla att de frågor som omfattas av betänkandet under många år har varit aktuella för såväl de renskötande samerna i Sverige som för de personer till vilken rätten att jaga och fiska upplåts. Frågorna har inte sällan varit föremål för konflikter. Trots detta har inte frågan om samernas rätt till jakt och fiske på samebyarnas året-runt-marker behandlats i lagstiftningsarbetet. År 2020 fastslog Högsta domstolen i Girjasdomen att Girjas sameby, i förhållande till staten, har en ensamrätt att upplåta småviltsjakt och fiske inom samebyns året-runt-marker. Mot bakgrund av detta välkomnar Advokatsamfundet att frågorna nu utreds.

Kommittén har kommit fram till att frågornas omfattande komplexitet innebär att en tillfällig reglering inte bör innefatta genomgripande förändringar av det nuvarande systemet. I detta avseende får Advokatsamfundet framhålla följande.

Advokatsamfundet delar kommitténs bedömning i fråga om rättsområdets komplexitet och vikten av att erforderligt utredningsarbete görs. Kommittén har emellertid kommit fram till att samebyarna i Lappland har upparbetat en så kallad Girjasrätt på av staten direkt disponerad mark ovanför odlingsgränsen. Det innebär att dessa samebyar kan förutsättas ha en ensamrätt i förhållande till staten till upplåtelser av småviltsjakt och fiske. Advokatsamfundet noterar att kommittén trots detta inte föreslår en lagändring som innebär att aktuella samebyar tillerkänns rätten. Det kan alltså konstateras att det föreligger en stor diskrepans mellan kommitténs slutsatser och kommitténs förslag.

Det går inte av delbetänkandet utläsa i detalj vilka ytterligare utredningsåtgärder som saknas och som kommittén menar är nödvändiga för att kunna föreslå lagstiftningsändringar i enlighet med Girjasdomen. Advokatsamfundet menar att det, mot bakgrund av kommitténs slutsatser om samebyarnas upparbetade rättigheter, kan ifrågasättas om förslaget som innebär att staten fortsätter att upplåta jakt och fiske inom samtliga samebyarnas året-runt-marker, är förenligt med Högsta domstolens slutsatser i Girjasdomen och med Sveriges folkrättsliga förpliktelser.

Samfundet noterar särskilt att en lagstiftningsmodell som kommittén utrett inom ramen för slutbetänkandet är att staten ska fortsätta upplåta jakt och fiske likt idag. Kommittén konstaterar emellertid att den modellen möter sådana konstitutionella och folkrättsliga hinder att sådana åtgärder inte bör övervägas vidare. Mot bakgrund av detta menar Advokatsamfundet att det kan ifrågasättas om lagförslaget, enligt vilket upplåtelse av jakt och fiske alltjämt åvilar staten, är förenligt med gällande rätt.

Synpunkter på förslagen i delbetänkandet

Förtydligande av upplåtelseförbudets räckvidd i 31 § rennäringslagen

Kommittén föreslår ett tillägg till upplåtelseförbudet i 31 § rennäringslagen. Detta för att göra tydligt att upplåtelseförbudet i rennäringslagen inte gäller för en sameby som enligt en lagakraftvunnen dom har bättre rätt än staten till upplåtelse.

Advokatsamfundet välkomnar detta förtydligande.

Vissa förändringar i statens hantering av upplåtelse av småviltsjakt och fiske

Bestämmelserna som reglerar statens upplåtelser av småviltsjakt och fiske uppfattas enligt kommittén som oklara och det saknas i flera hänseenden närmare vägledning i

förarbeten. Mot bakgrund av detta föreslår kommittén vissa mindre ändringar för att skapa förutsättningar för en större enhetlighet och effektivitet i statens hantering.

Advokatsamfundet ställer sig i huvudsak bakom förslagen med följande synpunkter.

Förutsättningarna för länsstyrelsernas upplåtelse av småviltsjakt och fiske är i dagsläget uppdelat i två författningar; rennäringslagen och rennäringsförordningen. Därtill finns det regler i Jordbruksverkets föreskrifter om avlysning (Statens jordbruksverks föreskrift [SJVFS 2007:52] om upplåtelser av rätt till småviltsjakt och fiske på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen) som får betydelse i sammanhanget. Regelverket kan övergripande sammanfattas enligt nedan.

Nyttjanderätt *får* upplåtas endast om det kan *ske utan avsevärd olägenhet* för den kollektiva renskötseln (32 § första stycket rennäringslagen). Den här bestämmelsen omfattar upplåtelse av dels jakt och fiskerätt, dels andra nyttjanderätter som bete, odlingsmark, grustäkt, bostad etc.¹

Om upplåtelsen avser rätt till jakt och fiske krävs *dessutom* att upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård och kan *ske utan besvärande intrång* i rätten till jakt och fiske enligt 25 § rennäringslagen, det vill säga den jakt- och fiskerätt som tillkommer den enskilde medlemmen i en sameby (32 § andra stycket rennäringslagen).

Upplåtelse av jakt- och fiskerätt regleras idag vidare i 3 § rennäringsförordningen enligt vilken rätt till småviltsjakt och handredskapsfiske som inte bedrivs yrkesmässigt *ska* upplåtas om

1. någon olägenhet av betydelse inte uppkommer för rennäringen,
2. det inte finns något hinder enligt bestämmelserna i 32 § andra stycket rennäringslagen och
3. jakten eller fisket inte inverkar menligt på miljön, turismen eller andra intressen.

¹ Bengtsson, Bertil, kommentar till 32 § rennäringslagen, Karnov.

Mot bakgrund av de oklarheter som kommittén har identifierat i tillämpningen av detta regelverk föreslås i betänkandet att 3 § rennäringsförordningen ska föras in i en ny bestämmelse i rennäringslagen enligt nedan.

32 a § rennäringslagen

På mark under statens omedelbara disposition ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen ska staten, om det inte finns något hinder enligt 31 § andra stycket eller 32 § andra stycket, upplåta rätt till sådan småviltsjakt och sådant handredskapsfiske som inte bedrivs yrkesmässigt när det kan ske

- 1. med endast ringa olägenhet för renskötseln, och*
- 2. utan menlig inverkan på miljön, turismen eller annat intresse av vikt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om upplåtelser av sådan småviltsjakt och sådant handredskapsfiske som avses i första stycket.*

Kommittén föreslår alltså en ny bestämmelse i rennäringslagen där det anges att upplåtelser av sådan småviltsjakt och sådant handredskapsfiske som inte bedrivs yrkesmässigt ska göras om det kan ske med *endast ringa olägenhet för renskötseln*. Bestämmelsen i denna del ska ersätta formuleringen *olägenhet av betydelse för rennärningen* i 3 § första stycket 1 rennäringsförordningen.

Enligt kommitténs bedömning ska den nya formuleringen bättre stämma överens med uttalanden i tidigare förarbeten, enligt vilka samerna bör vara "skyldiga" att tåla "smärre olägenheter" som en upplåtelse kan innebära. Mot bakgrund av att de äldre lagmotiven inte med nödvändighet överensstämmer med det behov av skydd som renskötseln har idag menar Advokatsamfundet att kommittén bör överväga att, oaktat de förslag som nu presenteras, se över hur de aktuella bestämmelserna förhåller sig till renskötselns förutsättningar idag.

Förslaget innebär också enligt kommittén att viss vägledning för tillämpning av bestämmelserna skulle kunna ges genom förarbeten. Advokatsamfundet ställer sig positivt till att 3 § rennäringsförordningen inkorporeras i rennäringslagen och att vägledning för tillämpning av bestämmelserna kan ges i förarbeten.

Advokatsamfundet delar vidare kommitténs bedömning av skillnaden mellan rennärigen (det enskilda renskötselföretaget, det vill säga berörda renägares produktionsförmåga och avkastning) och renskötseln (den kollektiva renskötselrättens bedrivande som sådan) vid tillämpning av reglerna om upplåtelse. Kommittén konstaterar att länsstyrelsen i praxis inte på ett tillräckligt klart sätt har kunnat skilja mellan renskötseln och rennärigen. Kommittén har därför förenklat regelverket genom att utgå ifrån renskötseln vid såväl den fakultativa som den obligatoriska provningen. Detta är enligt Advokatsamfundet en välkommen förenkling, inte minst mot bakgrund av renskötselns unika karaktär som en del av den samiska kulturen och att hänsyn ska tas till kommande generationer och inte bara den rennärigen som bedrivs nu när frågor rörande renskötseln prövas.

Advokatsamfundet noterar emellertid en risk för att det, trots de föreslagna ändringarna, skulle kunna uppstå otydligheter i tillämpning av upplåtelsereglerna. Enligt kommitténs förslag ska rätt till jakt och fiske upplåtas om det inte finns något hinder enligt 31 § andra stycket och 32 § *andra stycket* rennäringslagen och upplåtelsen kan ske med endast ringa olägenhet för renskötseln. Advokatsamfundet efterlyser i detta avseende ett förtydligande av hur 32 § *första stycket* rennäringslagen är avsedd att tillämpas i förhållande till den av kommittén föreslagna bestämmelsen.

Det följer av Bertil Bengtssons lagkommentar till 32 § första stycket rennäringslagen att stycket även omfattar upplåtelse av rätt till jakt och fiske. Detta innebär att utgångspunkten bör vara att rätt till jakt och fiske *får* upplåtas om det kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Därutöver *ska* rätten upplåtas om det kan ske med endast ringa olägenhet för renskötseln. Diskrepansen mellan den fakultativa och obligatoriska provningen kan i detta avseende alltjämt uppfattas som oklar.

Mot bakgrund av kommitténs avsikt att förenkla tillämpningen av regelverket anser Advokatsamfundet att detta med fördel kan förtydligas t.ex. genom att hänvisningen i 31 a § till 32 § avser hela paragrafen och inte endast det andra stycket.

I betänkandet nämner kommittén vidare att reglerna om upplåtelse i rennäringslagen och rennäringsförordningen kompletteras av Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2007:52). Av 5 § nämnda föreskrifter följer att länsstyrelsen vid upplåtelse av småviltsjakt får förbehålla sig rätten att avlysa särskilda områden från jakt för att förhindra störningar i renskötseln. Advokatsamfundet noterar att kommittén väljer att

i förslaget inte ytterligare beakta den till upplåtelsefrågan knutna regleringen av avlysningar. Advokatsamfundet menar att det i vart fall finns skäl för kommittén att ytterligare undersöka förutsättningarna för att även inkorporera reglerna om avlysning i rennäringslagen. Detta för att det annars, även fortsättningsvis, kommer finnas regler på olika ställen som försvårar en enhetlig och effektiv tillämpning av ramverket för upplåtelser av jakt och fiske.

Advokatsamfundet vill i detta sammanhang framhålla att det även vad gäller avlysningar till skydd för renskötseln vore önskvärt att möjliggöra vägledning i tillämpningen genom förarbetsuttalanden. Detta är inte möjligt när regleringen omfattas av Jordbruksverkets föreskrifter i stället för av lag.

Advokatsamfundet får slutligen i fråga om kommitténs föreslagna ändringar avseende upplåtelser framföra följande. Kommittén framhåller i betänkandet att en del av tillämpningssvårigheterna avseende upplåtelser avser frågan om hur upplåtelser ska bedömas när de visserligen i sig medför att endast smärre olägenheter tillkommer, men de tillsammans med annan markanvändning gör att en olägenhetströskel passeras.

Advokatsamfundet ser positivt på att kommittén uttalar att de kumulativa effekterna ska beaktas vid prövningar om upplåtelser. Även i detta sammanhang noteras emellertid att ett sådant förtydligande även bör göras vad gäller avlysning av områden. Detta skulle vara både i linje med internationella konventioner samt nationell och internationell rättspraxis (bland annat dom meddelad av Norges Høyesterett den 11 oktober 2021 i mål HR-2021-1975.S, den så kallade Fosendomen).

Överprövning av upplåtelse av jakt och fiske ska ske i förvaltningsdomstol i stället för hos regeringen

Kommittén är av uppfattningen att det, utöver tydligare reglering och motivtext, finns behov av vägledande praxis inom området. Länsstyrelsen har ett betydande tolkningsutrymme vilket har resulterat i att praxis kring framför allt avlysningar varierar regionalt. Enligt kommittén kan de regionala skillnaderna i och för sig vara befogade. Men eftersom länsstyrelsernas beslut inte kan överklagas till domstolen har frågan om i vilka situationer som olikheter i praxis är befogade inte kunnat klargöras genom vägledande uttalanden. Sådan vägledning sker enligt kommittén lämpligast genom att statens upplåtelser av jakt och fiske överprövas av de allmänna förvaltningsdomstolarna i stället för av regeringen som är fallet idag.

Advokatsamfundet är positivt till att prövning ska ske hos allmän förvaltningsdomstol i stället för hos regeringen. Advokatsamfundet får vidare återigen notera att syftet med de föreslagna ändringarna inte fullt ut uppnås när regelverket avseende avlysningar, dvs. Jordbruksverkets föreskrifter om avlysning, inte omfattas av ändringarna. Vad kommittén anför om de regionala skillnaderna i praxis angående avlysningar kommer alltså, såvitt Advokatsamfundet uppfattar det, inte att förändras till följd av kommitténs förslag. Detta eftersom beslut om avlysning alltså skulle överklagas till regeringen. Även i detta sammanhang noterar Advokatsamfundet behovet av att kommittén ytterligare utreder förutsättningarna för en mer tillfredsställande reglering av avlysningarna.

Upplåtelser i lokala föreningars regi

Kommittén redogör för att det framförts – både från samebyar och lokala jägare och fiskare – att det lokala inflytandet över upplåtelsefrågorna bör öka. Mot bakgrund av detta föreslår kommittén ett tillägg i rennäringslagen med innebörden att på mark under statens omedelbara disposition ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen där staten upplåter jakt och fiske, får den myndighet som avses i paragrafens första stycke (i dag länsstyrelsen) efter ansökan uppdra åt en lokal förening att upplåta småviltsjakt eller fiske, om länsstyrelsen bedömer det som lämpligt.

Advokatsamfundet förstår det övergripande syftet med förslaget och anser att det i teorin skulle vara bra att möjliggöra samförståndslösningar.

Även om det, som kommittén anför, har framförts synpunkter om att det bör kunna utövas ett större lokalt inflytande i de aktuella frågorna ställer sig Advokatsamfundet emellertid frågande till om ett sådant inflytande bör utövas genom föreningar på så sätt som kommittén föreslår. Det noteras att samebyarnas representant skulle hamna i minoritet i dessa lokala föreningar, vilket skulle kunna vara problematiskt. Ytterligare en sak som enligt samfundet är problematiskt med förslaget är att ett beslut om upplåtelse inte kan överklagas. I stället ska samebyn om den är missnöjd med ett beslut behöva frånträda samarbetet varefter samarbetet enligt kommitténs förslag förfaller. Detta skulle kunna öka redan befintliga meningsskiljaktigheter som de aktuella frågorna ger upphov till.

Oaktat vad som anförts ovan delar Advokatsamfundet sammantaget kommitténs bedömning att de möjligheter som den föreslagna regleringen innebär överväger riskerna med förslaget. Samfundet anser det dock angeläget att följa upp regleringen inom ramen för kommitténs fortsatta utredningsarbete.

Synpunkter på bilaga 3 till delbetänkandet

Inledning

Renmarkskommittén har i bilaga 3 till delbetänkandet redovisat inriktningen för kommitténs fortsatta arbete. Kommittén uttrycker en förhoppning om att få del av synpunkter och praktiska erfarenheter för att bättre kunna värdera hur en framtida reglering skulle kunna fungera.

Den inriktning som kommittén presenterar utgår ifrån den bedömning av rättsläget som kommittén presenterar i kap. 10 i delbetänkandet. Advokatsamfundet finner i dagsläget inget skäl för att ifrågasätta kommitténs bedömning av rättsläget och anser att de rättshistoriska utredningar och kommitténs rättsliga analys generellt är välgrundad. Advokatsamfundet ifrågasätter emellertid om kommitténs riktlinjer för det fortsatta arbetet är förenligt med Högsta domstolens slutsatser i Girjasdomen och med Sveriges folkrättsliga förpliktelser.

Mot bakgrund av Advokatsamfundets principiella inställning till kommitténs föreslagna riktlinjer, vilken utvecklas nedan, lämnas i dagsläget inga synpunkter på förslaget till författningstext och motivtext.

Att eftersträva en enhetlig reglering i hela Sápmi

Kommittén har kommit fram till att inriktningen för en ändrad lagstiftning bör vara att åstadkomma en geografiskt enhetlig reglering för alla samebyar. Detta trots att samma rättsförhållanden som inom Girjas sameby har kunnat konstateras i Lappland men inte i Jämtlands och Dalarnas län.

Advokatsamfundet delar i dagsläget kommitténs bedömning att utgångspunkten bör vara att en geografiskt enhetlig reglering bör eftersträvas, trots att skilda rättsförhållanden råder. Fördelarna med en sådan ordning antas uppväga nackdelarna för samtliga berörda. Att det råder viss osäkerhet kring rättsförhållandena i Jämtlands och Dalarnas län skulle kunna motivera ett fortsatt utredningsarbete. Detsamma uppfattar samfundet inte gälla för övriga områden i Sápmi.

Advokatsamfundet får i detta sammanhang notera att för det fall kommittén skulle komma fram till att det saknas förutsättningar för en enhetlig reglering är det viktigt att kommittén tar fram ett icke enhetligt förslag, det vill säga som tillförsäkrar en ensamrätt till de samebyar som kommittén har konstaterat har en sådan rätt. Något annat skulle strida mot de principer som fastställts i Girjasdomen, regeringsformen och internationella förpliktelser.

Modeller för det slutliga betänkandet

Kommittén redovisar tre alternativa modeller för ett slutligt betänkande.

Kommittén har övervägt – men sedermera valt bort – en (1) modell som innebär *en ovillkorad övergång av råddigheten av upplåtelse från staten till samebyarnas regi på statens mark ovanför odlingsgränsen*. Det som enligt kommittén talar emot denna modell är att en ovillkorad övergång av upplåtelsehanteringen är svår att förena med en mekanism för sådana hänsynstaganden som krävs till andra än samebyarna som har starka intressen av att jaga och fiska.

Kommitténs slutsatser i denna del förutsätter att man har utgångspunkten att samebyar inte skulle upplåta jakt och fiske. Det här är en inställning som ifrågasätts av Advokatsamfundet, det vill säga att betvivla att samebyarna kan förvalta sina egna rättigheter. Det noteras att en sådan utgångspunkt i lagstiftningsarbetet knappast överensstämmer med grundläggande rättsstatsprinciper och Sveriges internationella åtaganden.

Mot bakgrund av detta anser Advokatsamfundet att det finns starka skäl för kommittén att ytterligare utreda modell 1.

Kommittén har övervägt – men sedermera valt bort – en andra (2) *modell som innebär att staten ska fortsätta upplåta jakt och fiske*. Advokatsamfundet delar kommitténs bedömning att denna modell möter sådana konstitutionella och folkrättsliga hinder att sådana åtgärder inte bör övervägas vidare.

Kommittén har övervägt – och gått vidare med – en tredje (3) modell som innebär att samebyarna har *rådighet över småviltsjakt och fiske med krav på en hänsynsfull utövning*. Enligt kommittén möjliggör denna modell att hänsyn tas till olika legitima behov inom vad som bedömts vara gällande rätt.

Särskilt om kommitténs föreslagna modell "rådighet över småviltsjakt och fiske med krav på en hänsynsfull utövning"

Modellen innebär att det i lag anges att samebyar på statens mark i sina områden ovanför lappmarksgränsen och på renbetesfjällen får upplåta småviltsjakt och fiske. Samtidigt ska allmänheten ges tillgång till sådan jakt och sådant fiske inom ramen för ett upplåtelseväg med vissa undantag. Innebörden av regeln skulle enligt kommittén kunna vara att berörda samebyar inte utan sakliga skäl får utestänga allmänheten från att jaga och fiska genom att vägra upplåtelser. Kommittén menar att detta skulle påföra samebyarna en avtalsplikt som är förenlig såväl med konstitutionella krav som med Sveriges internationella förpliktelser.

Advokatsamfundet anser att kommitténs slutsatser ger upphov till ett antal frågor och uppfattar sammantaget att det finns skäl för kommittén att ytterligare utreda hur den föreslagna regleringen överensstämmer med gällande rätt och Sveriges internationella förpliktelser.

Den ordning kommittén förespråkar innebär att samebyarna påförs en upplåtelseskyldighet. Det är alltså fråga om ett expropriationsliknande förfarande genom vilket samebyarnas rådighet tvångsmässigt inskränks. Den juridiska utgångspunkten för detta bör vara att det strider mot grundlag och Sveriges internationella åtaganden till skydd för urfolket samerna. Frågan är alltså om detta är en ordning som kan legitimeras utifrån rättsstatliga principer.

Förutsatt att det är fråga om ett angeläget allmänt intresse, vilket Advokatsamfundet noterar inte är uppenbart, ska rådighetsinskränkningen vara proportionerlig. Det ligger i egendomsskyddets natur att åtgärden inte ska gå längre än nödvändigt, det vill säga att åtgärden enbart ska gå så långt som behövs för att ett visst syfte uppnås.

Advokatsamfundet anser att det av kommitténs riktlinjer inte är uppenbart vad detta syfte faktiskt är eller när det ska anses uppfyllt. Samfundet efterfrågar en analys av hur en sådan begränsning ska hanteras i lagstiftningen, det vill säga i vilken omfattning samebyarna förväntas upplåta rättigheterna och när det angelägna allmänna intresset ska anses tillgodosett genom upplåtelseerna.

Kommittén motiverar vidare den föreslagna riktlinjen med att samerna, med en ensamrätt till upplåtelse av jakt och fiske, skulle inta en monopolliknande ställning som motiverar ett avtalstvång. Advokatsamfundet menar att det kan ifrågasättas om jakt- och fiskeupplåtelser över huvudet utgör en sådan marknad som legitimerar en jämförelse med en ”monopolliknande ställning”. Om så skulle vara fallet är vidare frågan om samebyarna, *på förhand*, kan förväntas missbruka sin dominerande ställning. Slutsatserna i detta avseende bör, för att vara förenliga med grundlag och internationell rätt, utredas ytterligare.

Om en sådan ordning som kommittén föreslår i och för sig skulle vara laglig menar Advokatsamfundet att det krävs att upplåtelse tvånget som sådant i mycket större utsträckning anpassas till den aktuella situationen än vad kommitténs bedömning ger uttryck för i dagsläget.

Advokatsamfundet ställer sig vidare frågande till kommitténs slutsats att upplåtelsekravet inte är diskriminerande när det föranleds av karaktären på marken, det vill säga att det är statlig mark där användningen angår folket som helhet. Den jakt- och fiskerätt som kommittén konstaterat att samebyarna har är jämförbar med andra privata rättssubjekts jakt- och fiskerätt. Den ska alltså likställas med den jakt- och fiskerätt som följer av äganderätten. För att det inte ska vara fråga om en diskriminering ska samtliga jakt- och fiskerättsinnehavare påföras samma upplåtelseskyldighet. Kommittén bör ompröva frågan om förslaget kan anses diskriminerande utifrån den nyttjanderätt det faktiskt är frågan om, det vill säga att samernas jakträtt är jämförlig med den jakträtt som hör till äganderätten.

Sammanfattningsvis uppfattar Advokatsamfundet att det kan ifrågasättas om kommitténs förslag, så som det ser ut idag, överensstämmer med regeringsformen och Sveriges internationella förpliktelser. För det fall man i och för sig skulle komma fram till att rådighetsinskränkningen är förenlig med gällande rätt bör följande beaktas i den fortsatta utredningen.

Kommitténs förslag innebär i praktiken att en hantering, jämförbar med dagens förvaltningsrättsliga upplåtelser, påförs samebyarna. Det kan ifrågasättas om ett sådant tvångsvis överförande av förvaltningsliknande uppgifter på ett privat rättssubjekt har stöd i lag.

Den tvångsvis påförda administrationen skulle vidare utgöra en kontinuerlig rådighetsinskränkning. Detta innebär att samebyarnas samtliga kostnader som följer av upplåtelse tvånget ska kompenseras i enlighet med egendomsskyddets ersättningskrav. Det skulle kunna vara fråga om kostnader som uppstår till följd av samebyns egen administration, men skulle också till exempel kunna uppstå till följd av att samebyn behöver ta in hjälp. Såvitt Advokatsamfundet kan utläsa av delbetänkandets bilaga 3 har kommittén inte redogjort för sina bedömningar av hur detta ska hanteras.

Advokatsamfundet efterfrågar sammantaget en vidare utredning av de praktiska och ekonomiska konsekvenserna som upplåtelse tvånget skulle innebära för samebyarna. Eftersom upplåtelse tvånget som sådant utgör en rådighetsinskränkning är staten skyldiga att ersätta samtliga kostnader som följer av inskränkningen. Utredningen bör särskilt omfatta överväganden av hur staten, inom ramen för sin ersättningsskyldighet, ska beakta till exempel processkostnader som kan uppstå för samebyarna till följd av upplåtelsehanteringen.

En annan praktisk konsekvens av detta skulle kunna vara att den aktivitetsplikt som påförs samebyarna, det vill säga tvånget att ingå avtal, innebär att samebyarnas prissättning av upplåtelse behövs ta höjd för samebyarnas administrativa kostnader och eventuella processkostnader. I detta avseende kan alltså skadan samebyarna lider för statens rådighetsinskränkningar i sig ha genererat en ny marknad. För det fall kommittén skulle vidhålla att det är fråga om ett monopol skulle prissättningen för upplåtelse dessutom behöva vara marknadsmässiga. Advokatsamfundet saknar kommitténs analys av hur detta är tänkt att hanteras.

Mot bakgrund av ovan anser Advokatsamfundet sammantaget att det kan ifrågasättas om kommitténs föreslagna riktlinjer för det fortsatta arbetet överensstämmer med Girjasdomen, grundlagen och Sveriges internationella förpliktelser så som det presenteras i delbetänkandets bilaga 3.

Älgjakten

Slutligen noterar Advokatsamfundet att kommittén i bilaga 3 formulerar både utredningen, och förslag på lagförslag, som att det skulle vara fråga om enbart småviltsjakt. Advokatsamfundet saknar en redogörelse för skälet till detta när kommittén i delbetänkandet har konstaterat att det inte är någon skillnad i jakträtts

innehåll när rätten väl är upparbetad. Även i detta avseende efterfrågar samfundet en tydligare redogörelse för kommitténs bedömning.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander